

Gezocht: domme mentoren (m/v)

Leraren verdienen hun geld omdat ze meer weten over hun vakgebied dan hun leerlingen. Het toespreken terwijl de leerling luistert, uitleggen hoe iets moet, kennis overdragen, het zit stevig verankerd in het gedrag van een leraar. Maar soms, soms kun je je beter even van de domme houden. Niet makkelijk, wel heel nuttig.

DOOR IVO MIJLAND

Ooit legde de NASA – op zoek naar de 'best of the best' – aan een groep topwetenschappers een test voor die zich richtte op het vermogen om buiten de kaders te denken, creatief te denken. Een van de opdrachten was: 'Bedenk zoveel mogelijk toepassingen voor een paperclip'. Slechts 2% van de groep volwassenen wist een lijstje antwoorden te produceren dat ver uitstak boven het gemiddelde. Diezelfde vraag werd later voorgelegd aan een groep van kinderen van 5 jaar met een verrassende uitkomst: de groep kleuters behaalde een score op creatieve intelligentie die vergelijkbaar was met de score van de 2% topscoorders onder de wetenschappers. Blijkbaar kijken kinderen op een andere manier naar de wereld. Deze unieke kijk kan enorm helpend zijn. Een kind heeft het voordeel dat hij door een 'gebrek aan kennis' veel beter in staat is om out of the box te denken. Voor een kind is een paperclip meer dan een 'ding om papier bij elkaar te houden'. In de leerlingbegeleiding kan het van grote waarde zijn als je de out-of-the-box-blik van kinderen inzet als hulpbron.

Sander (13)

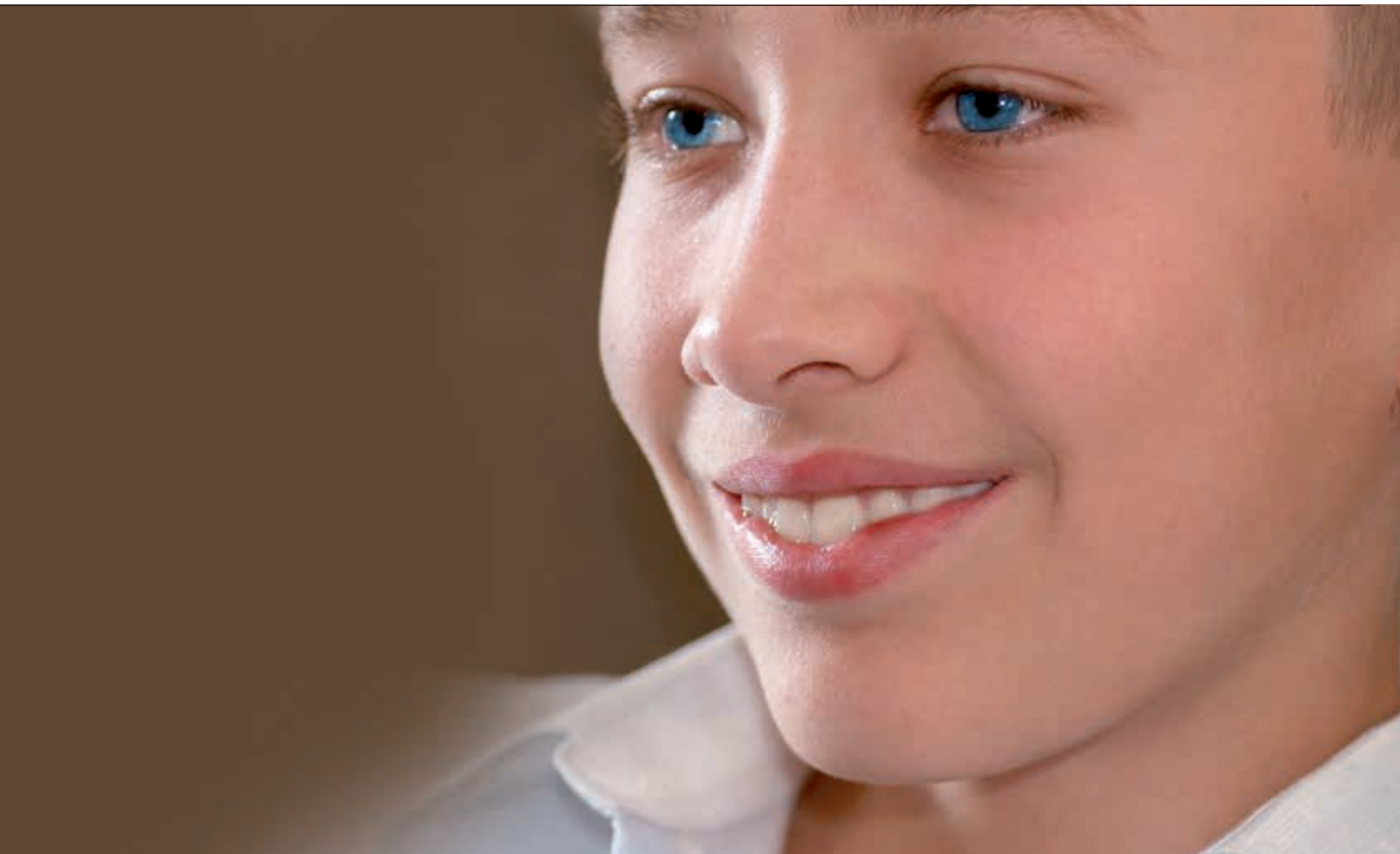
Ik maakte in mijn praktijk voor contextuele therapie onlangs kennis met Sander (13). Sander heeft een diagnose. Wijze volwassenen hebben besloten dat hij PDD-NOS heeft. Uiteraard wist ik al het een en ander van deze diagnose. Ik besloot maar eens dom te blijven en vroeg aan Sander: 'Wat betekent dat eigenlijk Sander, PDD-NOS?' Sander begon een wijs praatje over 'zijn' diagnose en richtte zijn pijlen vooral op de laatste drie letters. 'Eigenlijk weten ze het nog niet wat ik echt heb. Daarom zeggen ze Not Otherwise Specified.' 'Wat betekent dat voor jou?' vroeg ik. Waarop hij antwoordde: 'Dat ik net niet autis-

tisch genoeg ben!' Deze zin raakte me. Normaalgesproken zou ik allerlei dingen zijn gaan vertellen over ASS en PDD-NOS en wat daarover allemaal is geschreven. Maar ik plaats daarvan vroeg ik: 'Hoe vind je dat, om net niet autistisch genoeg te zijn?' Sander keek me vragend aan en sprak de wijze woorden: 'Het is heel gek. Net of je naar de maan vliegt om daar op te gaan lopen, maar als je bij de maan bent te horen krijgt dat het verboden is om er te lopen.' Het gesprek ging vervolgens nog minutenlang over zijn grootste passie: ruimtevaart. Aan het eind van het gesprek zei Sander me bij het afscheid: 'Bedankt. Ik vond het fijn dat we over de maan hebben gepraat.'

Als mentor spreek je ook vaak met je leerlingen. In de begeleiding gaan gesprekken bijvoorbeeld over motivatie voor school, beroepsoriëntatie en sociaal-emotionele problematiek. Veelal lopen die gesprekken soepel, er is een goede balans tussen geven en ontvangen tussen mentorleerling en mentor. Maar het wordt lastiger als de wijze mentor in een gesprek met de leerling iets 'doms' meent waar te nemen. Dat kan onvoldoende inzet voor studie zijn. Of agressie in de klas, spijbelen, ongezond gedrag, diefstal of grensoverschrijdend seksueel gedrag. De natuurlijke neiging van de mentor zal zijn: het kind zo snel mogelijk weer wijs maken. Hij zal dat doen met het inbrengen van zijn eigen kennis en argumenten. Hij zal blijven aansporen en de kans is groot dat hij verzuimt te onderzoeken of zijn 'geven' wel effect heeft.

Domheid moet je oplossen ...

Veel leerlingen zijn prima pratens. Ze praten gewoon terug en beantwoorden al je vragen. Makkelijk zat. Maar wat als het

kind niet praat met woorden? Wat als het praat met ongewenst of afwijkend gedrag? Veel mentoren veranderen dan van positie. Ze verlaten de positie van vragensteller, en worden beoordelaars. Want de leerling doet dom en dat moeten we oplossen: 'Jij luistert niet!' 'Houd daar mee op!' 'Stop met pesten!' 'Ga je maar melden!' 'Vertel nu eens wat er is. Als je niet praat kunnen we je ook niet helpen!' 'Ik ben dat geklier spuugzat!' 'Doe toch eens normaal!'

In stevige woorden spreken mentoren het 'niet goed functionerende' kind met de allerbeste bedoelingen aan op het veranderde gedrag. In zo'n gesprek zetten we al onze wijsheid in. Maar met dat inzetten van die wijsheid geven we tegelijkertijd een andere boodschap af: je doet dom. Op die manier een gesprek voeren zet de leerling klem en maakt dat hij zich nog dommer voelt en stopt met nadenken. Voor je het weet, weet de leerling niet eens meer waar een paperclip oorspronkelijk voor bedoeld is.

Vragen in plaats van antwoorden

In gesprekken met leerlingen die we 'een beetje dom' vinden, doen we er goed aan om deze paradox te doorbreken. Niet onze wijsheid brengt de leerling tot nieuwe inzichten, onze domheid doet dat des te meer.

Ervaar je dat een leerling iets doet dat niet okay is voor jou, voor een ander of voor de leerling zelf, stop dan om onmiddellijk deze leerling te veranderen. Maar wees nieuwsgierig naar het gedrag en wat daaronder schuilgaat. Stel vragen in plaats van antwoorden te geven. Laat de leerling vertellen in plaats van hem te laten luisteren. We noemen dat in onze opleiding wel eens 'het zalige niet weten'. Geef je weten niet prijs, want daarmee schakel je het weten van de leerling uit. In een succesvol begeleidingsgesprek doe je jezelf een groot plezier door de leerling te verleiden zijn 'weten' te openbaren. Je gaat dan werken aan een grondhouding, waarin je elke verleiding om je weten in te brengen, tracht te blokkeren. In plaats van de goede antwoorden te geven, zoek je naar goede vragen. Wat weet de leerling wat jij niet weet? En wat levert het je als begeleider op als je bij dat weten kunt komen? Een van de mooiste opbrengsten is dat je weten dan toeneemt en dat je in een volgend gesprek vanuit het nieuwe weten nog makkelijker dom kunt zijn. Domheid is een van de krachtigste menselijke kwaliteiten in een ontmoeting tussen mens en mens. Je verandert dan je visie van 'ik weet wie jij bent en wat jij nodig hebt' in de grondhouding 'ik weet niet wie jij bent en ben benieuwd wat jij weet'. Het onderwijs zoekt geen slimme mentoren. Die zijn er meer dan genoeg. Gezocht: domme mentoren (m/v). ●

Recept om dom te zijn

- 1 Begrijp nooit wat je ziet
- 2 Stel ook vragen als je het al denkt te weten
- 3 Luister oprecht, met een open vizier
- 4 Nodig de leerling uit jou wijzer te maken
- 5 Corrigeer jezelf als je merkt dat je wijs gaat doen

► Ivo Mijland is contextueel leerlingbegeleider bij Ortho Consult.